

Een historische blik op 't Pannenhuis te Onkerzele

Elie DE MOL

Een tijdje geleden ontving ik van mijn achternicht Godelieve van Holder, moeder van Filip Jalet (auteur, samen met Hilde van Paepegem, van het kijk- en leesboek *Ophasselt in beeld, 1900-1976*), en kleindochter van Adolf de Taeye, een der laatste eigenaars en uitbaters van de herberg-hoeve 't Pannenhuis te Onkerzele, een oud document. Daaruit blijkt dat J.B. de Taeye in 1828 van een genaamde Wijnant een stuk grond kocht, één dagwand groot ⁽¹⁾, met een bouwvallig huis erop en gelegen vlak voor de oude kerk van Onkerzele. Hij kocht tevens langs de overkant een klein huisje bestaande uit twee plaatsen en een keuken waarin een hoge schouw en houtvuur en met een aalput.

Jean-Baptiste de Taeye werd geboren te Nederboelare in een huis aan de Gentsesteenweg rechtover het gemeentehuis, vroeger het huis van Frans de Bodt die een handel dreef in koloniale waren. Hij was gehuwd met Suzanne van Coppenholle, geboren te Moerbeke op het Hof te Coppenhole gelegen achter het kraaienbos op het gehucht Schillebeek.

Op de gekochte grond liet hij tussen 1828 en 1831 een hofstede met herberg en afspanning bouwen, goed gekend als 't Pannenhuis. Het werd opgetrokken met gevormde kareelsteen en bedekt met pannen wat in die tijd maar weinig voorkwam. Vandaar de naam *Pannenhuis*. (N.v.d.r.: aangenomen wordt dat *paanhuis*, *panhuis* en *pannenhuis* 'brouwhuis' betekent, dus



De oudste afbeelding van 't Pannenhuis op een zichtkaart (begin 20^{ste} eeuw).

het huis waarin de brouwpan zich bevindt en vandaar brouwerij. M.a.w. 't Pannenhuis kreeg zijn naam van de brouwpan en niet van de dakpan.) Het huis stond aan de hoek waar de straten samenlopen en hoger dan de oude kerk. Het bestond uit twee grote plaatsen naast elkaar en vier kleinere ernaast, twee graanzolders en vier slaapkamers. Op hetzelfde niveau bevond zich een grote schuur, met schuurfloer in het midden en langs weerszijden grote ruimten voor het gedorste graan en het stro. Verder waren er nog varkenshokken, een grote paarden- en koeienstal evenals hangaars om het landbouwgerij te plaatsen en naast de schuur nog een grote hangaar.

In 1845 werd een nieuwe kerk gebouwd naast de oude, maar hogerop. De ondernemer was een Gentenaar die met J.B. de Taeye een

akkoord afsloot m.b.t. het uitgraven en metsen van een waterput ten einde over voldoende water te kunnen beschikken voor het aanmaken van mortel en voor eigen gebruik. De Taeye bezorgde de nodige materialen en de aannemer voerde het werk uit. De kalk, genoemd kalk van Doornik, werd met een wagen, getrokken door vier paarden, afgehaald in Maffle. De stenen werden gevormd op de plaats waar de geschikte grondstof aanwezig was, op een stuk grond van 164 roeden groot ⁽²⁾ gelegen langs de weg naar Atembeke. Na verloop van tijd viel men zonder water. Na overleg tussen beide partijen en op aanraden van de meestergast werd de put met zes voet ⁽³⁾ verdiept. Op zeker ogenblik stootte men op een waterader en het kostte heel wat moeite om de man die zich in de put bevond, van verdrinking te

⁽¹⁾ Een dagwand is een landmaat en staat voor een oppervlakte van 25 tot 33 are, variërend van streek tot streek. (H. DE SCHRYVER, *De oude landmaten in Vlaanderen*, Handzame, 1979, p. 7-8).

⁽²⁾ Een vierkante roede is ongeveer 30 m² groot (H. DE SCHRYVER, *op. cit.*, p. 7).

⁽³⁾ Een lengtevoet meet 0,27721 meter (H. DE SCHRYVER, *op. cit.*, p. 7).

redden. De put was 33 voet diep en bevatte steeds 13 voet klaar en zuiver water.

't Pannenhuis bezat ook een bolbaan. Ik herinner me nog dat ik als kind 's zomers op zondagnamiddagen dikwijls het bolspel gadesloeg tussen individuen of groepjes die speelden voor een *karken* bier. Karken komt van "un quart" (een vierde liter). Het bier werd dan ook in kleine glazen geschonken. Verliezers betaalden twee glazen bier, een voor de winnaar en een voor zichzelf.

't Pannenhuis is eigendom gebleven van de familie De Taeye tot 1961. Op 23 december 1999 werd het door de laatste eigenaars, de weduwe Alphonse Neckebroeck-Martha Vermaeren en kinderen verkocht aan de stad Geraardsbergen. Op de gemeenteraadszitting van 4 april 2000 werd beslist het *Pannenhuis* te slopen om plaats te maken voor een ruime parking. Korte tijd nadien werden, ter gelegenheid van de verbeteringswerken aan de Onkerzelestraat, bedoelde werken uitgevoerd en beëindigd op 5 juni 2000.

Als geboren Onkerzelenaar lag



Het inmiddels verdwenen Pannenhuis. Links de kerk van Onkerzele.

't Pannenhuis me nauw aan het hart, niet zozeer omdat ik in de buurt mijn eerste pintjes (nee, geen *karkes*) leerde drinken, maar vooral omdat ik er mij tijdens de laatste oorlog geruime tijd heb schuilgehouden toen de Gestapo (*) de werkweigeraars ook 's nachts 't huis ging opzoeken en aanhouden om in Duitsland tewerk te worden gesteld. Op 6 oktober 1942 was door de Duitse bezetter een verordening uitgevaardigd volgens dewelke alle mannen tussen 18 en 50 jaar

konden worden opgevorderd om in Duitsland te gaan werken. Met deze verordening was de verplichte arbeid in Duitsland een feit geworden. Wie geen gevolg gaf aan het Duitse oproepingsbevel werd actief opgespoord, zelfs 's nachts, zodat onderduiken de enig mogelijke uitweg was. Mijn broer verstopte zich 's nachts bij de beenhouwer in de straat terwijl ikzelf onderdak vond in de hoeveherberg 't Pannenhuis...



't Pannenhuis in 1941 met o.a. plechtige communicant Eliane de Cremer. (Met dank aan Filip Jalet)



't Pannenhuis kort voor de afbraak. (Met dank aan Jacques De Ro)

(*) Gestapo staat voor Ge(heime) Sta(ats)po(lizei).